

A mezőgazdasági tudományos intézetek háborús kárai

Budapest ostroma fájdalmas pusztítást végzett tudományos intézeteink épületeiben, felszerelésében. Az egyetemi intézetek mellett tudományos és gyakorlati életünkben legfontosabb szerepük azoknak az intézeteknek volt, amelyek a földművelésügyi minisztérium kebelébe tartoztak s köztudomású, hogy ezek mindenkor több anyagi segítséget is kaptak minisztériumuktól, mint például a kultusz intézetei. A mezőgazdasági tudományos intézetek káraitól és egyúttal feléledésükről, újjászervezésükről számol itt be dr. Danisska József kísérletügyi főadjunktus, utána pedig külön a Meteorológiai Intézetről dr. Aujeszky László, egyetemi magántanár, aligazgató. Különösen a Meteorológiai Intézetnél kell külön is hálával megemlékeznünk arról, hogy a felszabadító orosz hadsereg illetékes tényezőinek egyik legelső gondjuk volt segítségünkre lenni a tudományos intézetek talpraállításában.

MEZŐGAZDASÁGI kutatások és kísérletezések végzésére hivatott intézményeink, félszázados fennállásuk alatt, ismertté tették nevüket a világ valamennyi országában működő hasonló célú intézmények előtt. Sajnos, a háború hullámai átsöpörtek Budapest felett, erősen megrongálták különösen a budai oldalon lévő kísérleti intézeteket.

Rendkívül súlyos károkat szenvedett a Herman Ottó-úti telep, ahol a Gyógynövénykísérleti, Madártani, Nővényegészségügyi, Mezőgazdasági Ipari, Halélettani, Szőlő- és Borgazdasági Kísérleti intézetek a Budapest esztelen védelmében oda befeszkelődő német katonaság támaszpontjául szolgáltak. Ennek következtében ezek az épületek kényszerű célpontjaivá lettek a felszabadító vörös hadsereg légi

támadásainak. A közös parkban lévő vöröstéglás épületek helyén ma romhalmaz és kiégett falak hirdetik az elmúlt politikai irányzat bűneit.

Szerencsésebb körülmények között vészelte át az ostromot a Rózsadomb aljában álló Kitaibel Pál-utcai telep, ahol a Meteorológiai, Országos Chemiai, Allatélettani és Gabona- és Liszt-kísérleti, valamint a Vetőmagvizsgáló Intézet épületei állnak.

Bombatámadás következtében súlyosabban az Allatélettani és Vetőmagvizsgáló Intézetek sérültek meg. Mindkét intézet épületének helyreállítása folyamatban van s rendbehozataluk után aránylag csekély műszer- és felszerelés pótlás után folytathatják tudományos és ellenőrző működésüket.

Az Országos Chemiai Intézet épülete, bár több belövéstől és

kisebb gyújtóbombától sérült, szakembereinek odaadó munkája következtében ma már üzemképes állapotban van. Működésénél legtöbb nehézség a vegyszerhiány.

A Gabona- és Lisztkísérleti Intézet épülete majdnem sértetlenül élte át az ostrom nehéz napjait, műszerei és felszerelése teljes egészében az újjáépítés munkájába állíthatók. A jóvátételi szállítások ellenőrzésére létesített orosz ellenőrző laboratórium felszerelését, amely az orosz-magyar együttműködést van hivatva elősegíteni, ennek az Intézetnek a felszerelési tárgyaiból sikerült előállítani.

A Gabona- és Lisztkísérleti Intézet folyamatos működését nehezíti a gépkocsihány. Enélkül a mai nehéz közlekedési viszonyok miatt lehetetlen a különböző vidékekről származó kísérleti gabonaminták begyűjtése.

Általában a műszereknek Németországba vitele által komolyabb veszteség nem érte a kísérletügyi intézeteket. A vezetőség passzív viselkedése késleltette az értékek kitelepítését s ahol azt megátolni nem lehetett, ott is inkább kisebb értékű, selejtes műszerek, üres dobozok útnakindításával tettek eleget a nyilas és német parancsnak. A nagy értéket képező platinacsészéket és egyéb platinakészleteket sikerült átmenteni. A műszerekben előállott veszteség így elsősorban az ostrom alatti rombolásokból származik. A felszabadító vörös hadsereg bevonulásától kezdve azonban sikerült azokat a további pusztulástól megőrizni.

Különösen súlyos kár érte a Chemiai és Vetőmagvizsgáló Intézet rendkívül értékes könyvtárát, melyet a bombázások elől

egy vidéki kastélyban helyeztek el. Ugyancsak súlyos kár érte a Vetőmagvizsgáló Intézet közel 20.000 féleségből álló, külföldi vonatkozásban is híres maggyűjteményét.

E gyűjteményben előállt hiányok kitöltése csak külföldi csere útján, vagy botanikai expedíciókkal volna pótolható. A Szovjetunió részéről Pesten tartózkodó, a gabona- és magféleségek átvételével hivatalosan megbízott Ponomarev állami ellenőr helyezte elsőnek kilátásba a gyűjtemény részére csereanyag küldését, ami botanikai vonalon örvedetes szovjet-magyar kapcsolatot jelentene.

Általában a magyar kísérletügy fejlődése és talpraállítása szempontjából fontos lenne az orosz tudományos munkáknak és folyóiratoknak Magyarországon való mielőbbi terjesztése, hogy ezáltal az évek óta egyoldalú, német beállítottságú tudományos képzésünk nemzetközi nivóra emelkedhessék.

Az is kívánatos lenne, ha a kísérleti intézetek vezetői és egyes kiváló szakértői tanulmányozhatnák a Szovjetunió hasonló tudományos intézeteit.

Az ezidőszert kikapcsolt intézetek közül legnagyobb szükség mutatkozik a Növényegészségügyi Intézet mielőbbi újjáépítésére és a gyakorlati élettel való összhangba hozására. A mező- és kertgazdasági növénytermesztés a földbirtokrendezés következtében földhöz jutott új birtokosokra való tekintettel csak úgy biztosítható eredményesen, ha a különböző növényi és állati kártevők elleni védekezést országwide egységesen szervezhetjük meg az érdekelt termelők szükségszerű támogatása, ellen-

örzése és állandó szakszerű felvilágosítása mellett.

Természetes, hogy az inkább elvont tudományos, mint gyakorlati jelentőségű intézeteknek, mint a Madártani vagy Halélettani Intézet feltámasztása is fontos közérdek.

Az ország újjáépítésében reájuk háruló szakfeladatok szük-

segéssé teszik valamennyi tudományos és kísérleti intézmény talpraállítását, ami, reméljük, a szaktisztviselők és a segédszemélyzet önfeláldozó munkája útján, valamint a baráti Szovjetunió támogatásával egyhamar meg is valósul.

Dr. Danisska József
kísérletügyi főadjunktus

Az újjáépülő Meteorológiai Intézet

AKÖZELMULT idők meg-
rázkódtatásai közt kevesen
szerezhettek tudomást arról,
hogy 1945 július 12-én fennállá-
sának 75. évét töltötte be egyik
legrégebb és az ország határain
túl is legrégebben ismert tudomá-
nyos intézményünk, az Országos
Meteorológiai és Földmág-
nességi Intézet.

A külföldi vonatkozásban sem
mindennapos évforduló szomorú
állapotban találta ezt a nemrég
még virágzó intézményt. Nagy
károkról és veszteségekről kell
beszámolnunk, elkerülhetetlen kö-
vetkezményeként annak, hogy a
Meteorológiai Intézetet már *fel-
adatának különleges természete*
igen sebezhetővé teszi a háborús
rombolásokkal szemben.

A Meteorológiai Intézet rendel-
tetése ugyanis az, hogy a hazai
időjárást és éghajlatot tanulmányozza. Ez az egyszerűen hangzó
feladat azonban bonyolult eszkö-
zöket követel meg. *Amit röviden
időjárásnak hívunk, az rendkívül
szövevényes fizikai jelenség, pon-*

tosabban: termodinamikai folya-
mat, és ezt csak kellően pontos
mérőműszerekkel lehet elfogad-
hatóan megvizsgálni. Az *éghajlat*
viszont az időjárásban szereplő
fizikai folyamatok általános von-
zásait jelenti, amelyek kis távol-
ságon belül is eltérhetnek egy-
mástól. Ez maga után vonja,
hogy az ország egész területén
a műszeres megfigyelőállomások
sűrű hálózatát kell fenntartani.

A magyar meteorológiai meg-
figyelőhálózat a háború előtt
mintaszerű volt. Ez a hálózat ke-
reken 1400 megfigyelőhelyből állt,
az alacsonyabbrendű állomásokon
2-3, könnyebben kezelhető alap-
műszer dolgozott (hőmérők és
csapadékmérők), de volt mint-
egy száz olyan állomás is, amely-
nek teljes műszersorozat volt a
felszerelése. Ezenfelül hét ki-
tűnően felszerelt obszervatórium-
ban az összes időjárási elemeket
magairól műszerek jegyezték. Ki
kell emelnem, hogy az országos
hálózat hatalmas műszerállomá-
nya nemcsak gyakorlati célokat